

เลิกฉีดพาราเซตามอลกันดีกว่า

นพ.พิสนธิ์ จงตระกูล

วุฒิปัตถกุมารเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณาธิการคู่มือยาแห่งชาติ

ผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยมักร้องขอให้แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฉีดยาลดไข้ให้เมื่อตนเองไม่สบาย ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยหรือมีไข้สูง ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลหลายแห่งก็มักจะยินยอมฉีดยาให้กับผู้ป่วย โดยพาราเซตามอลชนิดฉีดเป็นยาฉีดลดไข้ชนิดที่ใช้มานานหนึ่งที่มีใช้อย่างกว้างขวางในโรงพยาบาลต่างๆ ทั่วประเทศ แต่ท่านทราบหรือไม่ว่าพาราเซตามอลชนิดฉีดที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยนั้นเป็นยาที่มีต้นกำเนิดจากประเทศอินเดีย มีใช้กันเพียงไม่กี่ประเทศทั่วโลกคืออินเดีย เนปาล ฟิลิปปินส์ ยูกันดา และสาธารณรัฐจอร์เจีย เป็นยาที่ผลิตขึ้นโดยสูตรตำรับที่ไม่ปรากฏในตำรับยา (ฟาร์มาโคเพีย) มาตรฐาน เช่น USP (สหรัฐอเมริกา) BP (อังกฤษ) และ IP (สากล) เป็นยาที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลด้านประสิทธิภาพ ความเสี่ยงจากการใช้ยา อัตราการดูดซึม ยา ระยะเวลาการออกฤทธิ์ หรือข้อมูลอื่นใดที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาใช้ยาได้อย่างสมเหตุสมผล

พาราเซตามอลชนิดกินเป็นยาที่ถูกดูดซึมจากทางเดินอาหารได้อย่างรวดเร็วและค่อนข้างสมบูรณ์โดยออกฤทธิ์บรรเทาปวดได้ภายใน 30 นาที ในขณะที่พาราเซตามอลชนิดฉีดไม่มีข้อมูลว่าดูดซึมจากตำแหน่งที่ฉีดได้มากน้อยเพียงใด และออกฤทธิ์ได้ภายในกี่นาที จึงไม่สามารถบอกได้ว่าการฉีดยาจะช่วยบรรเทาอาการได้เร็วขึ้นหรือไม่ และแม้จะเร็วขึ้นจริงผู้ป่วยก็อาจไม่รู้ถึงถึงความแตกต่างเนื่องจากพาราเซตามอลชนิดกินออกฤทธิ์ได้เร็วอยู่แล้ว

ยาชนิดฉีดเป็นยาที่นำพาราเซตามอลมาละลายในตัวช่วยทำละลายที่มีความเข้มข้นสูง โดยมีตัวยา 150 มิลลิกรัมต่อมิลลิลิตร และบางตำรับมียาชา (ลิโดเคนหรือลิกโนเคน) 10-15 มิลลิกรัมต่อมิลลิลิตรเป็นส่วนประกอบเนื่องจากการฉีดยาชนิดนี้เข้ากล้ามเนื้อจะทำให้ปวดบริเวณที่ฉีด ขนาดยาที่ใช้คือฉีดเข้ากล้ามเนื้อครั้งละ 1-2 มิลลิลิตร มีตำรับที่ขึ้นทะเบียนไว้ 21 ตำรับ มีปริมาณการใช้ในปี 2550 มีประมาณ 12,314,580 หลอดต่อปี

เนื่องจากพาราเซตามอลชนิดกินถูกดูดซึมจากกระเพาะอาหารได้ดีมาก คือระหว่างร้อยละ 60-98 ผู้ป่วยที่กินพาราเซตามอลครั้งละ 1000 มิลลิกรัม (500 มิลลิกรัม 2 เม็ด) จะดูดซึมยาไปใช้ได้ระหว่าง 600-980 มิลลิกรัม ในขณะที่ผู้ป่วยจะได้รับยาไม่เกิน 600 มิลลิกรัมจากการฉีดยาดังนั้นผู้ป่วยที่กินพาราเซตามอลจะได้ยาเข้าสู่ร่างกายมากกว่าการฉีดยาอย่างแน่นอน ซึ่งหมายความว่าหากกินยาอย่างสม่ำเสมอให้ผลในการลดไข้ แก้อาการปวด ได้ดีกว่าการฉีดยา หากกินยาแล้วไข้ไม่ลด

หรือยังรู้สึกปวดศีรษะอยู่การฉีดพาราเซตามอลจะไม่ช่วยให้อาการดีขึ้น เพราะยาเข้าสู่ร่างกายในปริมาณที่น้อยกว่าการกินยา

การมียาชาผสมอยู่กับพาราเซตามอลชนิดฉีดเพิ่มความเสี่ยงในการแพ้กับผู้ป่วยกลุ่มหนึ่งที่อาจแพ้ยาอย่างฉับพลันและรุนแรงจนอาจเสียชีวิตได้ ดังข่าวที่ปรากฏเมื่อไม่นานมานี้ของผู้ที่เข้ารับการผ่าตัดถุงไตตาและเสียชีวิตลงโดยมีความเป็นไปได้ว่าผู้ป่วยอาจแพ้ยาชา

การฉีดยาทุกชนิดเข้ากล้ามเนื้อนอกจากเจ็บแล้ว ยังเสี่ยงต่อการฉีดยาพลาดไปโดนเส้นเลือดหรือเส้นประสาท อาจนำเชื้อโรคปนเปื้อนเข้าสู่บริเวณที่ฉีดยาเกิดเป็นฝี และอาจเกิดการแพ้ยาหรือส่วนประกอบอื่นๆ ของยาอย่างฉับพลันได้ หากผู้ป่วยมีไข้เนื่องจากเป็นไข้เลือดออกการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้ออาจทำให้มีเลือดออกได้มาก ณ ตำแหน่งที่ฉีดยา ดังนั้นผู้ป่วยจึงไม่ควรร้องขอการฉีดยาลดไข้ และผู้ให้การรักษาไม่ควรฉีดยาใดๆ ให้กับผู้ป่วยเพื่อลดไข้ เนื่องจากมีวิธีอื่นที่มีประสิทธิภาพดี เป็นมาตรฐานและปลอดภัยกว่าได้แก่การกินยาลดไข้ การเช็ดตัว และการอธิบายแก่ผู้ป่วยว่าไข้เป็นเพียงอาการซึ่งจะหายได้เมื่อต้นเหตุได้รับการแก้ไข การฉีดยาอาจทำให้ไข้ลดลงเพียงชั่วคราวแต่ไม่ทำให้โรคหาย ประโยชน์จากการฉีดยาลดไข้ไม่คุ้มกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

พาราเซตามอลชนิดฉีดไม่จัดเป็นยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งมีความหมายชัดในตัวเองว่าเป็นยาที่กรมการยาแห่งชาติไม่สนับสนุนให้มีไว้ในสถานพยาบาล

สถานพยาบาลที่ปฏิบัติงานภายใต้นโยบายบัญชียาหลักแห่งชาติและมาตรฐานการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ไม่ควรมีพาราเซตามอลชนิดฉีดในโรงพยาบาล ไม่ควรส่งเสริมให้มีการฉีดยาเพื่อลดไข้ให้กับผู้ป่วย และควรอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงปัญหาและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการฉีดยาลดไข้